

EXCURSIERAPPORT.

Provincie : Drente

Datum : 15-7-1959

Gemeente : Diever

Waarn. : E.E.v.d.Voo.

Top. kaart : 17 A en 16 F, 1:25.000

Veenplas ten zuiden van het Snoekveen.

Smilde

Geografische ligging:

Op 1000 m. ten w. van de Geeuwenbrug over de Smilder- of Drentse Hoofdvaart ligt bij de oostelijke bosrand van het Dieverderzand ten z. van hoogte 10,9 een ovaal vormige waterplas. Zij ligt ten z. van het Snoekveen. (Zie schets bij Snoekveen in dezelfde gemeente.)

Geologische en bodemkundige gesteldheid van de omgeving:

Volgens de geologische kaart (blad 16 II 1:50.000) ligt de waterplas vlak ten n. van een even grote hoogveenlens in fluvioglaciaal dekzand ter dikte van meer dan 20 dm. (II 4). Direct ten z. van de plas en de veenlens stookt zich een o.w. gerichte smalle stuifzandrug uit (I 13 z). Volgens de "Bodemkaart van Nederland", blad 16 Oost 1:200.000 van de Stichting voor Bodemkartering 1955 ligt de veenplas in bodemtype 241. Dit omvat een complex van hoge, zwak- en niet lemige fijn zandige gronden zonder grondwaterroest binnen 50 cm.. De stuifzandrug staat aangegeven als bodemtype 235 c (hoge fijn zandige gronden zonder grondwaterroest binnen 50 cm.).

Milieu en vegetatie:

De ovale plas (lengteas w.-o.) is 150 m. lang en 75 m. breed. De diepte langs de oevers bedroeg 25-50 cm., maar er waren diepere plekken van $\pm$ 100 cm.. Zo was de diepte aan het oostelijke uiteinde op 2 m. afstand van de oever al 100 cm.. De oeverkanten waren in het algemeen recht afgestoken. Er waren verschillende inhammen. De bodem was overal slap humeus zandig. De pH van het heldere water bedroeg 5,4. Vier z.o.-n.w. gerichte greppels, die de tot weiden ontgonnen hoogveenlens aan de z.-zijde van de plas doorsnijden monden hierin uit.

De

Smilde (75)

DOSSIER :
CODE :
CODE :
CODE :
CODE :
CODE :

De weiden werden niet begraasd. Aan de w.-zijde grenst de aldaar smalle oeverzone aan een landweg. Hier wordt het terrein betreden evenals dit aan het oostelijke uiteinde het geval is.

De open waterplas en oevervegetaties liggen naar alle zijden onbeschermt, wellicht aan de w.- en n.-zijde minder uitgesproken in verband met de aanwezigheid van langgroeide naaldbomen.

Zowel het open water in het centrum als langs de oevers was in het algemeen dicht begroeid met drijvende waterplanten en holophyten. Het $\frac{2}{3}$ gedeelte van de open waterplas in het w. was over grote oppervlakten dicht begroeid met *Potamogeton natans*. Het $\frac{1}{3}$ gedeelte in het o. van de open waterplas was op de beschut gelegen plaatsen (o.a. in inhammen) langs de z.- en n.-oever begroeid met vegetaties van *Sparganium angustifolium* (opname 59.041). Alleen het centrum van dit gedeelte vertoonde geen plantengroei. Voor zover kon worden nagegaan werd onder water overal *Sphagnum crassicaudum* var. *obesum* waargenomen.

Verder wordt t.a.v. deze vegetaties nog opgemerkt, dat *Sparganium angustifolium* alléén op de meest beschutte en relatief ondiepe plaatsen bloeide en fructificeerde. Op één plek werd zij in de westelijke *Potamogeton*-vegetatie gezien. *Potamogeton natans* was bovendien nog in het uiterste oosten in een verbindingsgoel tussen de plas en een ontwateringsgreppel te vinden.

Langs de oevers, het opvallendste langs de n.-oever, vertoonde zich een brede zoom van *Carex rostrata*, die zich ook buiten het water in een brede facies landinwaarts voortzette, vergezeld door een veenmosdek waarin *Sphagnum rufescens* voorkwam. Slechts plaatselijk kwam in deze vegetatie *Juncus effusus* voor.

In de recente drooggevallen inhammen van de n.-oever bepaalde *Eriophorum angustifolium* het aspect (opname 59.039). In enkele gevallen trad hier *Eleocharis multicaulis* op, aan de w.-zijde plaatselijk met *Juncus bulbosus* samen vegetatievormend (opname 59.043). Aan de n.-zijde viel in een der inhammen een gezelschap op waarin *Comarum palustre* de belangrijkste soort was (opname 59.040). De veenmoslaag bestond in deze drie opnamen uit *Sphagnum crassicaudum*. De oevervegetaties langs de z.-oever waren veel minder opvallend, omdat hier de eerder genoemde ontginningsweiden onmiddellijk aan het open water grensde.

In het oostelijke uiteinde van de waterplas was de vrij steil naar de waterkant opglooiende bodem submers begroeid met *Littorella uniflora*, welke 2.50 m. brede vegetatie zich buiten het water nog $\pm$ 1 m. voortzette (aldaar met bloeiende exemplaren). Overal tussen de plantjes in was *Sphagnum crassicaudum* var. *obesum* te vinden. In een gedeelte van de vegetatie kwam *Sparganium angustifolium* voor (opname 59.042). Buiten het water waren in de *Littorella*-vegetatie enkele pollëtjes *Eleocharis multicaulis* en verder *Juncus bulbosus* (weinig), *Hydrocotyle vulgaris* en *Drepanocladus fluitans* te vinden.

Landinwaarts van de natte de vochtige oevervegetaties bevond zich behalve aan de weilandzijde een terreingedeelte met *Molinia coerulea* (dominant) en *Erica tetralix* (sub. dominant). In dit terrein waren afgeplagde plekken en gegraven kleine en grote pollen aanwezig. Genoemde begroeiing zette zich in noordelijke richting voort als een lage heidevegetatie met veel vliegdennen.

Behalve bovengenoemde plantensoorten werden verder nog aangetroffen:

1. in een aan het open water aan de weilandzijde: *Lycopus europaeus*, *Bidens tripartitus*, *Epilobium palustre*, *Juncus articulatus*, *Peucedanum palustre*, *Stellaria palustris*, *Lychnis flos-cuculi*, veel *Hydrocotyle vulgaris*, *Rorippa amphibia*, *Glyceria fluitans*, *Alopecurus geniculatus* en *Lemna minor*. Zij vertegenwoordigden een gezelschap extrofente soorten, dat karakteristiek is voor de waterkanten van voerweiden;
2. in natte laagten van de *Carex rostrata*-zône van de n.-oever: *Eleocharis palustris*, *Drosera rotundifolia*, *D. intermedia*, *Menyanthes trifoliata* (éénmaal vegetatievormend) en *Sphagnum recurvum* en bij een *Moliniapol* in het water: *Agrostis canina*, *Galium palustre* en *Carex nigra*;
3. op hogere en drogere plaatsen van de n.-oever: *Empetrum nigrum*, *Carex curta*, *Potentilla erecta*, *Salix repens*, *Sphagnum papillosum*, *Sphagnum fimbriatum*, *Sphagnum compactum* en *Polytrichum commune*;
4. op afgeplagde plekken o.a. *Rhynchospora alba* en *Polytrichum commune*;
5. op de veel betreden plekken van de w.-oever *Juncus effusus* en *Hydrocotyle vulgaris* (beiden frequent).

Avifaunistische waarnemingen:

Er worden + 20 wilde eenden, een watersnip en twee oovertswaluwen gezien.

N.B. Er worden in het westelijke- en oostelijke uiteinde plankton-monsters genomen.

Conclusie:

De veenplas ten z. van het Snoekveen ligt in dezelfde geologische formatie en bodemsoort als het 300 m. ten n. hiervan gelegen Snoekveen. Toch is er een verschil, omdat de structuur van de bodem anders is. In het Snoekveen rust op de stevige zandbodem een veenlaagje, in het onderhavige veen is de bodem slap, humeus, zandig. Vermoedelijk kan dit laatste worden toegeschreven aan het instuiven van zand, hetgeen mogelijk is geweest omdat er ten z. van deze plas een stuifzandrug gelegen is. Ten z.o. van het Snoekveen is wel-is-waar ook een stuifzandhouveltje aanwezig, doch dit is slechts een onaanzienlijk gebiedje.

De slappe, humeus, zandige bodem biedt op grond van waarnemingen in plassen met overeenkomstige bodemstructuur een gunstige milieu-factor voor het optreden van Sparganium angustifolium en Littorella uniflora, ofschoon laatstgenoemde soort in stevige zandbodem groeit.

De plantengroei van het onderhavige veen is veel rijker aan soorten dan die van het Snoekveen. Verschillende plantensoorten, de hoofdzakelijk aan de z.-zijde van de veenplas voorkwamen zijn bekend van eutrofe milieus. Zij wijzen erop, dat de voedselrijkdom van het water waarschijnlijk een gevolg is van de aanwezigheid van aan het open water grenzende begroeide velden.

De massavegetatie van Potamogeton natans wijst er op, dat het in het algemeen nog mesotrofe milieu zich in de richting van een eutroof milieu ontwikkelt.

Het is voor de wetenschap interessant aan een dergelijk object waarnemingen te verrichten en als zodanig is de onderhavige veenplas in vegetatiekundig opzicht van betekenis. Het verdient aanbeveling om bij een eventuele herziening van de Plassenverordening Drenthe dit veen alsnog in bescherming te nemen. Het is evenwel de vraag of de veranderingen van het milieu zich niet zo snel zullen voltrekken, dat verdere ontaarding niet meer kan worden vermeden.

Opnamen van de Veenplas ten zuiden van het Snoekveen, gemeente Diever, 15-7-'59, B.E.v.d.Voo.

Opname 59.039:

Inham noordzijde $6 \times 2 \text{ m}^2$; Eriophorum angustifolium; waterzijde Carex rostrata en Potamogeton natans, landzijde 50 cm brede strook met meer Eriophorum en C. rostrata; landinwaarts Erica tetralix, Molinia caerulea, Calluna vulgaris, Drosera rotundifolia en Sphagnum papillosum. Bodemprofiel: zwart-grijs fijnzandige bodem, op 70 cm donkerbruin lemig-fijnzandig.

Opname 59.040:

Inham noordzijde $2 \times 1,50 \text{ m}^2$ Comarum palustre. Waterzijde veel Potamogeton natans, landzijde Erica tetralix, Carex rostrata. Bodemprofiel als 59.039.

Opname 59.041:

Inham noordzijde $10 \times 4 \text{ m}^2$ Sparganium angustifolium. Waterzijde een bij het uitvenen uitgespaard 4 m^2 grote Moliniabank aan de noordwestzijde een zoom Carex rostrata en naar het oosten open water. Ongelijke waterdiepte (50-100 cm). Op ondiepste plek bloeiende Sparganium. Bodemprofiel: 20 cm slap grijs zand met donkere humeuze lenzen, daaronder grijs zand.

Opname 59.042:

Oostelijke uiteinde. Vrij steil opglooiende zandbodem. Waterdiepte over 1.00 m breedte 25-50 cm Sparganium angustifolium + Littorella uniflora. Begrenzing open water, aan landzijde langs waterlijn aanspoelsol van Sphagnum obesum.

Opname 59.043:

Westelijke uiteinde. Recent drooggevalle oeverstrook ($10 \times 1.00-1.50 \text{ m}^2$) met Eleocharis multicaulis en Juncus bulbosus, Waterzijde Potamogeton natans en Carex rostrata; landzijde 30-40 cm hoge, steile afgestoken kant. Humeuze zandbodem.

Opname

Opname	59.039	59.040	59.041	59.042	59.043
Waterstand in cm.	-10	0	50	25-50 (100)	-10
Proefvlakte in cm ² .	2x1	1x1	2x1	2x1	2x1
Totale bed. in %	100	100	60	100	100
Kruidlaag bed. in %					
Helophytenlaag bed. in %	20	30			80
Nymphaeidenlaag bed. in %			60	20	
Moslaag bedekking in %	100	100	-	-	50
Elodeïdenlaag bed. in %				40	
Isoëtidenlaag bed. in %				90	
Hoogte kruid- of helophyten- laag in cm.	(40-30 5-15)	(40-30 20)			
<i>Eriophorum angustifolium</i>	2/3-2 v	+ .2 v			
<i>Carex rostrata</i>	+ .2 fr	1.2 fr			2.2 fr
<i>Drosera intermedia</i>	1.2 kn fr				
<i>Rhynchospora alba</i>	+ .1 fl				
<i>Drosera rotundifolia</i>	r.1 v				
<i>Comarum palustre</i>		2.2 fr			
<i>Eleocharis palustris</i>		+ .2 v			
<i>Eleocharis multicaulis</i>		+ .2 fl	r.2 fl		3.4 fr
<i>Juncus bulbosus</i>		r.2 fr			3.2 kn
<i>Agrostis canina</i>		+ .1 v			+ .2 v
<i>Potamogeton natans</i>		+ .2 fr	+ .2 v	+ .2 v	+ .2 v
<i>Hydrotyle vulgaris</i>		+ .1 v			1.1 v
<i>Sparganium angustifolium</i>			4.4 fl fr	2.2 fl	
<i>Littorella uniflora</i>				5.5 v	
<i>Lemna minor</i>			r.1 v		
<i>Sphagnum crassicaudum</i>	5.5 v	5.5 v		4.5 v	
<i>Sphagnum crassicaudum</i> var. obesum				3.4	